

IXTISOSLASHGAN MAKTABLARDA O‘QUVCHILARNING JAMOATCHILIK FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI

*Toshkent xalqaro ta’lim universiteti
Pedagogika nazariyasi va tarixi mutahhasisligi
Magistri Abduraximov Abdujalil*

Аннотация

Mazkur maqolada ixtisoslashgan maktablarda o‘quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirishning pedagogik va psixologik omillari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil etiladi. Jumladan, o‘quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishda ta’lim muhitining ahamiyati, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, motivatsiya, ijtimoiy kompetensiyalar hamda shaxsiy qiziqishlarning o‘rni yoritib beriladi. Shuningdek, jamoatchilik faoliyatiga jalb etishda innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘quvchilarning jamoatchilik harakatlaridagi ishtiroki ularning shaxs sifatida shakllanishi, liderlik qobiliyatlari va ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirishda muhim omil ekani aniqlangan. Maqola yakunida mazkur yo‘nalishda samarali pedagogik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Jamoatchilik faolligi, ixtisoslashgan maktab, pedagogik omillar, ijtimoiy faollik, shaxs rivoji, tarbiya jarayoni, o‘quvchi shaxsiyati, liderlik, ijtimoiy kompetensiya, fuqarolik pozitsiyasi, hamkorlik, innovatsion ta’lim, tarbiyaviy ishlar.

Аннотация

В данной статье научно-теоретически и практически анализируются педагогические и психологические факторы развития общественной активности учащихся в специализированных школах. В частности, освещается значение образовательной среды в повышении социальной активности учащихся, роль взаимоотношений между учителем и учеником, мотивации, социальных компетенций, а также личных интересов. Кроме того, обосновывается эффективность использования инновационных педагогических технологий и интерактивных методов в привлечении учащихся к общественной деятельности. По результатам исследования установлено, что участие учащихся в общественных инициативах является важным фактором формирования их как личности, развития лидерских качеств и социальной ответственности. В заключение статьи разработаны эффективные педагогические подходы и практические рекомендации в данном направлении.

Ключевые слова: Общественная активность, специализированная школа, педагогические факторы, социальная активность, развитие личности,

воспитательный процесс, личность учащегося, лидерство, социальная компетентность, гражданская позиция, сотрудничество, инновационное образование, воспитательная работа.

KIRISH: Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni nafaqat bilimli, balki ijtimoiy faol, tashabbuskor va jamiyat hayotida faol ishtirok eta oladigan shaxs sifatida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ixtisoslashgan maktablarda ta'lim olayotgan o'quvchilarning intellektual salohiyati bilan bir qatorda ularning jamoatchilik faolligini rivojlantirish dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi.

Jamoatchilik faoligi – bu o'quvchining jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarga ongli ravishda munosabat bildirishi, tashabbus ko'rsatishi, muammolarni hal etishda ishtirok etishi va ijtimoiy mas'uliyatni his eta olish qobiliyatidir. Ushbu sifatlar o'quvchilarda o'z-o'zidan shakllanmaydi, balki maqsadli tashkil etilgan pedagogik jarayonlar orqali rivojlantiriladi.

Shu nuqtai nazardan, ixtisoslashgan maktablarda o'quvchilarning jamoatchilik faolligini shakllantirish va rivojlantirishda pedagogik omillarni aniqlash, ularning samaradorligini oshirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Ixtisoslashgan maktablarda o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning ijtimoiy hayotga faol integratsiyalashuvini ta'minlashga xizmat qiladi. Jamoatchilik faoligi shaxsning jamiyatdagi o'z o'rnini anglash, ijtimoiy muammolarga befarq bo'lmaslik, tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy mas'uliyatni his etish kabi muhim sifatlarni o'z ichiga oladi. Shu bois mazkur sifatlarni shakllantirish va rivojlantirishda pedagogik omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonining interfaol tashkil etilishi o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Interfaol metodlar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, o'z nuqtai nazarini asoslab berishini hamda jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Munozara, debat, loyiha ishlari, keys-stadi kabi metodlar o'quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Natijada, ular jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarga nisbatan ongli munosabat bildirishni o'rganadilar.

Bundan tashqari, tarbiyaviy ishlarning tizimli va maqsadli yo'lga qo'yilishi ham muhim pedagogik omillardan biridir. Ixtisoslashgan maktablarda o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, turli ijtimoiy loyihalar, volontyorlik faoliyati o'quvchilarning ijtimoiy tajribasini boyitadi. Ayniqsa, o'quvchilarni bunday tadbirlarga tashkilotchi va tashabbuskor sifatida jalb etish ularning liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida ularning jamoatchilik faolligini yanada oshiradi.

O'qituvchi shaxsining roli ham ushbu jarayonda alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilar uchun nafaqat bilim beruvchi, balki ijtimoiy faol shaxs namunasidir. Uning o'quvchilarga nisbatan demokratik yondashuvi, qo'llab-quvvatlovchi pozitsiyasi va rag'batlantiruvchi faoliyati o'quvchilarda ishonch va tashabbuskorlikni kuchaytiradi. O'qituvchi tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit o'quvchilarning erkin fikr bildirishiga, o'z imkoniyatlarini namoyon etishiga zamin yaratadi. Shuningdek, o'quvchilarni ijtimoiy faoliyatga keng jalb etish ham muhim omil hisoblanadi. Maktab doirasida tashkil etilgan o'quvchi o'zini o'zi boshqarish tizimlari, yoshlar tashkilotlari, turli klublar va to'garaklar o'quvchilarning jamoatchilik hayotida faol ishtirok etishiga imkon beradi. Bunday faoliyatlar orqali o'quvchilar ijtimoiy rollarni bajarishni, jamoa manfaatlarini himoya qilishni va mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni o'rganadilar.

Oila va maktab hamkorligi ham o'quvchilarning jamoatchilik faolligini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Oila muhitida shakllangan qadriyatlar, ijtimoiy munosabatlar va tarbiya usullari maktabdagi pedagogik jarayon bilan uyg'unlashgandagina yuqori natijalarga erishish mumkin. Ota-onalarning farzand tarbiyasidagi faolligi, ularni ijtimoiy hayotga jalb etishga bo'lgan munosabati o'quvchilarning jamoatchilik faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'limda innovatsion yondashuvlarning qo'llanilishi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, onlayn loyihalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali tashkil etiladigan faoliyatlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligini yangi bosqichga olib chiqadi. Raqamli muhitda olib borilayotgan ijtimoiy tashabbuslar o'quvchilarda global fikrlashni shakllantirib, ularni keng jamoatchilik bilan muloqotga kirishishga undaydi. Ixtisoslashgan maktablarda o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish ko'p qirrali va tizimli pedagogik jarayon bo'lib, u ta'limning mazmuni, shakli va metodlariga bevosita bog'liqdir. Ushbu jarayonda pedagogik omillarni to'g'ri tashkil etish o'quvchilarning ijtimoiy yetuk, faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, ixtisoslashgan maktablarda o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida alohida e'tiborni talab etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarda jamoatchilik faolligi o'z-o'zidan shakllanmaydi, balki maqsadli va tizimli tashkil etilgan pedagogik jarayonlar orqali rivojlanadi.

Mazkur jarayonda ta'limning interfaol metodlar asosida tashkil etilishi, tarbiyaviy ishlarning samarali yo'lga qo'yilishi, o'qituvchi shaxsining ijobiy ta'siri, o'quvchilarning ijtimoiy faoliyatga keng jalb etilishi hamda oila va maktab hamkorligining mustahkamligi muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, o'quvchilarga mustaqil fikr bildirish, tashabbus ko'rsatish va jamoa bilan ishlash

imkoniyatlarini yaratish ularning ijtimoiy faolligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bu esa ularning nafaqat mahalliy, balki global miqyosda ham ijtimoiy jarayonlarga faol ishtirok etish imkoniyatini kengaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, ixtisoslashgan maktablarda o'quvchilarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish kompleks yondashuvni talab etuvchi pedagogik jarayon bo'lib, unda barcha ta'lim subyektlarining hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ushbu omillarni samarali tashkil etish orqali jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega, ijtimoiy mas'uliyatli va tashabbuskor yoshlarni tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Egamberdiyeva N. Ijtimoiy pedagogika. Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston milliy kutubxonasi. – T.: 2009. – B. 86-87.
2. Xodjayev B., Urazova M. “Pedagogning loyihalash madaniyati” moduli bo'yicha o'quvslubiy majmua. – T.: “Iste'dod” nashriyoti, 2016. – 54-55 b.
3. Boshlang'ich ta'limda tarbiya. O'quv-metodik majmua. – Buxoro: 2022.
4. Nishonov U., Tursunov I. «Pedagogika kursi» Toshkent 1997 yil.
5. Salayeva M.S. Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: “Nodirabegim” nashriyoti, 2021.
6. John Dewey. *Democracy and Education*. – New York: Free Press, 2004.
7. Carl Rogers. *Freedom to Learn*. – Columbus: Merrill, 1969.
8. Karimova V.M. *Ijtimoiy psixologiya*. – Toshkent: Fan, 2002.
9. G'oziev E.G'. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
10. Yo'ldoshev J.G'. *Pedagogika asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.